

AURELL, Jaume i PUIGARNAU, Alfons
La cultura del mercader en la Barcelona del segle XV
Barcelona: Omega, 1998. XVIII - 363 pp.

La present monografia és fruit de la col·laboració de dos joves historiadors, J. Aurell i A. Puigarnau, que presenten de manera conjunta, i a la vegada individualitzada, un passeig per l'esperit, l'estètica i la cultura del mercader de Barcelona al segle XV. Sens dubte, un segle i un grup social fonamentals per a la Història de Catalunya, que mostra una Barcelona cosmopolita situada entre les ciutats més importants del comerç internacional; un segle que culmina una etapa rutilant i transicional entre el món medieval i el modern.

L'estudi ofereix una interpretació que es recolça en una rigorosa anàlisi arxivística, en la qual esdevé clau la documentació notarial, però, així mateix, es fa ús de fonts artístiques, iconogràfiques, literàries... Una recerca metodològicament desenvolupada a partir d'un concepte de cultura interdisciplinar i integrador -entre les mentalitats i l'estètica- però que va més enllà per endinsar-se en la complexitat de l'imaginari; els modes de representació i els sistemes de valors. D'aquesta manera, atès que entenen la cultura com l'aspecte bàsic de la projecció de la identitat col·lectiva, procedeixen a identificar cultura amb Història. Éssent així, l'obra -com indica al pròleg l'historiador J.E. Ruiz Domènec- romanent fidel a la tradició historiogràfica, constitueix una novel·losa aproximació al segle XV. Certament, el treball evidencia una extensa exploració bibliogràfica de la historiografia precedent. Es tracta d'una etapa molt analitzada des d'una perspectiva socioeconòmica, clarament imprescindible i, tanmateix, insuficient. En l'actualitat, quan la tesi plantejada per

P. Vilar als anys 50 sobre la magnificada "crisi econòmica" dels segles XIV i XV sembla haver perdut gairebé tots els adeptes (com palesen els darrers congressos dedicats a aquesta època: *Economia e territorio nel Medioevo*, Barcelona, 1996 i el *XVI Congrès Internacional de la Corona d'Aragó*, Nàpols, 1997) una visió culturalista com la proposada per J.

Aurell i A. Puigarnau estimula i renova. De fet, aquesta monografia connecta amb la tradició de la historiografia de temàtica italiana, que presenta estudis de caire similar elaborats des d'uns paràmetres d'Història de la cultura, entre d'altres: A. Saporì, Y. Renouard, G. Airaldi o G. Jehel.

L'obra s'articula en dues parts perfectament delimitades. La primera -a càrrec de J. Aurell- partint de l'espai urbà i familiar i d'una contextualització de caire global, condueix a una segona part -responsabilitat d'A. Puigarnau- dominada pel temps i l'estètica. En definitiva, quatre capítols que abarquen un ampli aspecte de la vida i del tarannà del mercader: la ciutat, la llar, l'estament, l'activitat professional, la vida comunitària, l'esperit, la imatge, la religiositat, el pecat... Àdhuc les seves lectures, la seva marcada espiritualitat i els seus referents estètics són abastament tractats. Així, es defugeix una imatge tòpica del segle XV, plena de dramatismes infundats, tal vegada derivats de fets com la perduda d'autonomia respecte a la corona castellana, o de la fi de l'expansió catalana per la Mediterrània. Aquest estudi remarca la vitalitat de Barcelona, tot i, per citar un exemple, els problemes

existents entre els partits de la Busca i la Biga. Es descriu un mercader a mig camí entre el desig de lucre i una accentuada religiositat, imposada per l'avenç de la *devotio moderna*. Un mercader que desenvolupa una nova moral del treball, productiva; en evolució, vers el que esdevindrà general desplegament del gust per a la inversió en bens immobles, segurs i honorosos, de l'interès per viure de rendes; i del desig d'assimilació, d'emulació, del grup dels "ciutadans honrats". Però "l'époque flamboyant", que visqué part d'Europa -en paraules de J. Le Goff; en un intent d'evitar conceptes tancats, limitadors, que tot just impliquin transició o decadència- es matisable en el cas de Barcelona, on potser mancà certa brillantor. El grup social dels mercaders es va fragmentar, va patir una crisi de valors que comportà

una paulatina perdua de la cohesió com a grup. Una notòria tendència cap a l'exogàmia matrimonial, unida a una considerable movilitat ocupacional i espacial (de la Ribera cap a l'interior, d'esqueses al mar) subratlla un equilibri precari i una tendència vers l'aristocratització.

Per concloure, remarcar una vegada més el rigor combinat amb amenitat, que caracteritza aquesta obra, que neix i entronca, directament, amb la producció precedent d'aquests dos historiadors, a tall d'exemple les seves darreres aportacions dins del mateix àmbit d'investigació: J. Aurell, *Els mercaders catalans al quatre-cents*, Barcelona, 1996 i A. Puigarnau, *Estètica neoplàtonica*, Barcelona, 1995.

Núria Silleras Fernández

AURELL, Martin

La Noblesse en Occident (VIe - XVe siècle)

Paris: Armand Colin (coll. CURSUS, série Histoire), 1996. 196 pp.

Avec *La Noblesse en Occident*, Martin AURELL, comme il l'écrit lui-même au début de son livre, se lance dans un vaste projet. Il veut tout d'abord donner une synthèse claire, pour des étudiants de premier cycle, des points qu'il leur faudra acquérir. Il fixe ensuite des points de repère durables concernant les principales théories historiques recouvrant le Moyen-Age énoncées durant notre siècle et le précédent, pour des étudiants plus avancés. Enfin il tente d'établir un état des lieux des recherches les plus récentes, afin de donner une synthèse vraiment actuelle de l'historiographie médiévale, sur un sujet débattu depuis plusieurs siècles déjà, et qui pose encore aujourd'hui beaucoup de questions aux chercheurs. Dès lors, le choix de telle ou telle présentation relève d'un parti-pris; c'est

ce qui est pleinement assumé par l'auteur, qui appelle même de ses voeux les critiques dans son introduction. L'angle d'approche choisi est celui des rapports entre noblesse et Etat depuis les derniers siècles de l'Empire Romain jusqu'au commencement de l'ère Moderne. De là découlent certaines spécificités du plan adopté, commandé également par les lacunes de la documentation. Les différentes parties de l'ouvrage reprennent systématiquement un schéma explicatif strict, qui se décompose ainsi : analyse des mentalités nobles, de la manière dont l'aristocratie se percevait et était perçue; définition de ses rapports à la guerre et à la violence, en tant que vecteurs - légaux ou usurpés - de la sauvegarde de l'ordre social ; étude de ses cadres de vie matériels. Ils refait vivre par là des